

Rozdział 10.

Rzepak jary

Wiadomości ogólne

W latach 2010-2019 powierzchnia uprawy wahała się od 20 do 95 tys. ha, a w roku 2019 wyniosła 27,2 tys. ha (dane GUS). Większy areal uprawy tej formy rzepaku był notowany głównie w latach, w których obserwowano wymarznienia plantacji rzepaku ozimego w niektórych rejonach kraju (rok 2012 i 2016). Wiele pól po wymarznionym rzepaku ozimym, a zwłaszcza te, potraktowane herbicydami wykluczającymi uprawę zbóż jarych, zostało przesianych odmianami rzepaku jarego. Forma jara wymaga dobrych gleb i najlepiej plonuje w rejonach o zwiększonej ilości opadów w okresie wegetacji. Są to przede wszystkim rejony Polski północnej, wschodniej i południowej. Najwięcej rzepaku jarego uprawia się w województwach zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim, a także lubelskim, podkarpackim i wielkopolskim. Łączny areal zasiewu w tych województwach stanowił 60-80% ogólnej powierzchni uprawy w kraju.

Według danych Głównego Inspektoratu PIORiN, w roku 2019 nie kwalifikowano żadnej plantacji nasiennej odmian rzepaku jarego, co może wskazywać na powstanie zapasów magazynowych materiału siewnego krajowych odmian.

W roku 2020 do Krajowego rejestru zostały wpisane trzy odmiany rzepaku jarego, jedna populacyjna – Gustaw i dwie mieszańcowe – Lakritz i Lavina. Natomiast w roku 2019 skreślono z Krajowego rejestru na wniosek zgłaszającego trzy odmiany (Jura MS, Kaliber i Olindigo). Aktualnie zarejestrowanych jest 26 odmian, 16 populacyjnych i 10 mieszańcowych. Wśród nich jest dziesięć odmian krajowych i szesnaście zagranicznych.

Uwagi metodyczne

W 2020 roku założono w województwie zachodniopomorskim dwa doświadczenia z rzepakiem jarym w następujących punktach: ZDOO Białogard i Gospodarstwo Rolne Kingi i Sławomira Bus w Prusimiu. W publikacji uwzględniono również wyniki z SDOO Chrzastowo (województwo kujawsko – pomorskie). Omawiane doświadczenia były prowadzone, jako jednoczynnikowe w trzech powtórzeniach. Doświadczenia przeprowadzono w różnych warunkach glebowo – klimatycznych.

Celem badań było określenie wielkości i jakości plonu odmian rzepaku jarego. Doświadczenia założono według metodyki opracowanej przez COBORU w Słupi Wielkiej. Doboru odmian do doświadczeń dokonał Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych.

Odmiany wzorcowe w latach:

rok zbioru 2018: AGRA, GOLIAT, LUMEN, LANCIA

rok zbioru 2019: AGRA, GOLIAT, LUMEN, LANCIA

rok zbioru 2020: GOLIAT, GUSTAW, LAVINA, LUMEN

Tabela 10.1. Rzepak jary. Odmiany badane w roku 2020.

Lp.	Odmiana	Rok wpisania do Krajowego rejestru	Zachowujący/reprezentant
	1	2	3
1	Goliat	2017	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR, ul. Główna 20; 99-307 Strzelce
2	Gustaw	2020	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR, ul. Główna 20; 99-307 Strzelce
3	Agra	2015	Lantmännen SW Seed SIA, Rigas street 20a, LV – 3002 Jelgava
4	Bruno	2018	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR, ul. Główna 20; 99-307 Strzelce
5	Karo	2016	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR, ul. Główna 20; 99-307 Strzelce
6	Lennon	2013	Lantmännen SW Seed SIA, Rigas street 20a, LV – 3002 Jelgava
7	Libero	2017	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR, ul. Główna 20; 99-307 Strzelce
8	Markus	2010	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR, ul. Główna 20; 99-307 Strzelce
9	Turner	2017	Lantmännen SW Seed SIA, Rigas street 20a, LV – 3002 Jelgava
10	Lavina	2020	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
11	Lumen	2016	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
12	Lagonda	2018	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
13	Lakritz	2020	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
14	Lancia	2018	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
15	Legolas	2014	Lantmännen SW Seed SIA, Rigas street 20a, LV – 3002 Jelgava
16	Lexus	2017	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
17	Menthal	2015	Saaten-Union Polska sp. z o.o. ul. Straszewska 70; 62-100 Wągrowiec
18	Brander		

Tabela 10.2. Rzepak jary. Warunki polowe doświadczeń. Rok zbioru 2020.

Miejscowość	Białogard	Chrzastowo	Prusim
.Powiat	Białogard	Nakło	Łobez
1	2	3	4
Kompleks rolniczej przydatności gleby	5	2	5
Klasa bonitacyjna gleby	IV a	III a	IV a
Zasobność gleby w P ₂ O ₅ (mg/100g)	wysoka	b. wysoka	wysoka
Zasobność gleby w K ₂ O (mg/100g)	niska	b. wysoka	wysoka
Zasobność gleby w MgO (mg/100g)	niska	średnia	Wysoka
pH gleby (w KCL)	6,0	6,9	6,0
Przedplon	mieszanka strączkowa	burak cukrowy	żyto
Obsada nasion (szt./m ²)	100	100	100
Nawożenie mineralne (kg/ha)			
N (kg/ha)	124	121	148
P ₂ O ₅ (kg/ha)	60	81	80
K ₂ O (kg/ha)	128	69	120
S (kg/ha)	18	41	43
Środki ochrony roślin (nazwa, dawka na ha)			
Zaprawa nasienna			
Herbicyd	Metazanex	Butisan 400 SC Galera 334 SL	Butisan 500SC Kalif 480EC
Fungicyd	-	-	
Insektycyd	2 x Los Ovados 200SE 2 x Biscaya 240 OD Proteus 110 OD	Boravi 50 WG Biscaya 240 OD Decis Mega 50 EW	3 x Decis Mega 50EW Proteus 110OD Mospilan 20SP
Nawożenie dolistne	Basfoliar, Grinlist Brassitrel 2 x Adob Bor	2 x Ekolist rzepak, 2 x Bor Forte	AB Mikro AB Bor

Tabela 10.3. Rzepak jary. Wyniki ogólne doświadczeń. Rok zbioru 2020.

Lp.	Wyszczególnienie		Białogard	Chrzastowo	Prusim
	1		2	3	4
1	Siew	data	25.03	30.03	04.04
2	Liczba roślin po wschodach	szt/m ²	61	97	66
3	Początek kwitnienia	data	05.06	28.05	09.06
4	Koniec kwitnienia	data	02.07	12.06	01.07
5	Dojrzałość techniczna	data	05.08	15.08	02.08
6	Zbiór	data	20.08	20.08	17.08
7	Wysokość roślin	cm	115	128	106
8	Wyleganie	%	5	0	
9	Choroby podstawy łodygi	%	0	0	0
10	Mączniak prawdziwy	9°	9	9	9
11	Plon nasion	dt/ha	7,44	18,24	5,27

- oceny w skali 9° (1° – ocena najslabsza; 9° – ocena najlepsza)

Tabela 10.4. Plon nasion odmian w dt/ha. Rok zbioru 2020.

L.p	Odmiana 1	Białogard	Chrzastowo	Prusim
		2	3	4
worzec		7,8	19,9	5,1
1	Goliat	8	16,7	5,4
2	Gustaw	4	20,2	4,6
3	Agra	2,9	17,9	3,1
4	Bruno	3,9	15,6	5,1
5	Karo	5,5	15,7	5,3
6	Lennon	9,6	20,7	5,4
7	Libero	4	16,1	5,1
8	Markus	3,3	17,3	4,1
9	Turner	9	18,6	3,9
10	Lavina	6,9	20,3	4,5
11	Lumen	12,3	22,5	5,8
12	Lagonda	10,8	17,2	7,4
13	Lakritz	11,1	18	6
14	Lancia	10,5	18	6
15	Legolas	10,9	18,9	7,1
16	Lexus	5	19,3	5,2
17	Menthal	6,1	16,5	4,4
18	Brander	10,2	18,9	6,6

Tabela 10.5. Rzepak jary. Plon nasion w dt/ha. Lata zbioru 2018-2020.

Lp.	Odmiana 1	2020	2019	2018	2020 2019	2020 2018
		2	3	4	5	6
worzec		9,8	17,8	15,7	13,8	14,4
1	Goliat	10,0	16,0	16,6	13,0	14,2
2	Gustaw	9,6	-	-	-	-
3	Agra	8,0	15,8	14,5	11,9	12,8
4	Bruno	8,2	16,9	16,2	12,6	13,8
5	Karo	8,8	17,1	15,7	13,0	13,9
6	Lennon	11,9	15,3	16,1	13,6	14,4
7	Libero	8,4	18,2	15,2	13,3	13,9
8	Markus	8,2	14,5	17,3	11,4	13,3
9	Turner	10,5	17,0	16,6	13,8	14,7
10	Lavina	10,6	-	-	-	-
11	Lumen	13,5	19,0	16,8	16,3	16,4
12	Lagonda	11,8	20,6	17,3	16,2	16,6
13	Lakritz	11,7	-	-	-	-
14	Lancia	11,5	20,4	15,1	16,0	15,7
15	Legolas	12,3	18,5	15,9	15,4	15,6
16	Lexus	9,8	18,4	16,0	14,1	14,7
17	Menthal	9,0	14,9	-	12,0	-
18	Brander	11,9	17,4	-	14,7	-

Tabela 10.6. Rzepak jary. Ważniejsze właściwości rolniczo-użytkowe. Lata zbioru 2018-2020.

Lp.	Odmiana	Początek kwitnienia (liczba dni od 1.01)		Długość kwitnienia (ilość dni)		Wysokość roślin (cm)		Wyleganie (%)	
		2020	2018 2020	2020	2018 2020	2020	2018 2020	2020	2018 2020
		1	2	3	4	5	6	7	8
1	Goliat	157	155	26	18	117	108	1	2
2	Gustaw	157	-	23	-	115	-	2	-
3	Agra	158	155	26	18	118	108	2	3
4	Bruno	157	154	26	19	121	109	2	2
5	Karo	158	155	27	19	120	107	2	2
6	Lennon	158	155	24	17	118	107	3	3
7	Libero	157	155	24	18	116	109	2	2
8	Markus	157	155	27	19	115	107	2	2
9	Turner	158	155	26	18	114	105	1	2
10	Lavina	156	-	28	-	111	-	2	-
11	Lumen	156	153	29	20	118	107	6	3
12	Lagonda	156	154	26	18	112	103	3	3
13	Lakritz	156	-	29	-	114	-	3	-
14	Lancia	156	154	25	17	111	104	5	4
15	Legolas	157	155	29	19	117	106	3	3
16	Lexus	156	154	27	18	117	105	4	4
17	Menthal	158	-	27	-	121	-	5	-
18	Brander	155	-	26	-	122	-	4	-

Tabela 10.7. Rzepak jary. Ważniejsze właściwości rolniczo-użytkowe. Lata zbioru 2018-2020. Porażenie odmian przez choroby. Rok zbioru 2020.

Lp.	Odmiana	Dojrzałość techniczna (liczba dni od 1.01)		2020	
		2020	2018 2020	Mączniak prawdziwy (skala 9 ^o)	Choroby podstawy łądygi (%)
		1	2	3	4
1	Goliat	218	213	9	0
2	Gustaw	218	-	9	0
3	Agra	218	211	9	0
4	Bruno	218	211	9	0
5	Karo	219	212	9	0
6	Lennon	218	212	9	0
7	Libero	218	212	9	0
8	Markus	221	213	9	0
9	Turner	218	212	9	0
10	Lavina	218	-	9	0
11	Lumen	218	212	9	0
12	Lagonda	218	212	9	0
13	Lakritz	218	-	9	0

14	Lancia	220	213	9	0
15	Legolas	218	212	9	0
16	Lexus	220	213	9	0
17	Menthal	219	-	9	0
18	Brander	218	-	9	0

Charakterystyka odmian rzepaku jarego wpisanych do Krajowego rejestru w roku 2020

Gustaw

Odmiana populacyjna.

Plon nasion duży. Zawartość tłuszczu w nasionach dość duża, glukozyolanów poniżej średniej. Zawartość białka w suchej masie beztłuszczowej średnia. Masa 1000 nasion mniejsza od średniej.

Termin początku kwitnienia nieco wcześniejszy od średniego, dojrzałości technicznej średni. Rośliny średniej wysokości, o przeciętnej odporności na wyleganie. Odporność na zgniliznę twardzikową i czerń krzyżowych średnia.

Lakritz

Odmiana mieszańcowa.

Plon nasion bardzo duży. Zawartość tłuszczu i glukozyolanów w nasionach średnia. Zawartość białka w suchej masie beztłuszczowej mniejsza od średniej. Masa 1000 nasion średnia.

Termin początku kwitnienia i dojrzałości technicznej nieco wcześniejszy od średniego. Rośliny średniej wysokości, o przeciętnej odporności na wyleganie. Odporność na zgniliznę twardzikową i czerń krzyżowych średnia.

Lavina

Odmiana mieszańcowa.

Plon nasion bardzo duży. Zawartość tłuszczu w nasionach średnia, glukozyolanów powyżej średniej. Zawartość białka w suchej masie beztłuszczowej mniejsza od średniej. Masa 1000 nasion średnia.

Termin początku kwitnienia i dojrzałości technicznej średni. Rośliny dość niskie, o dużej odporności na wyleganie. Odporność na zgniliznę twardzikową i czerń krzyżowych średnia.